

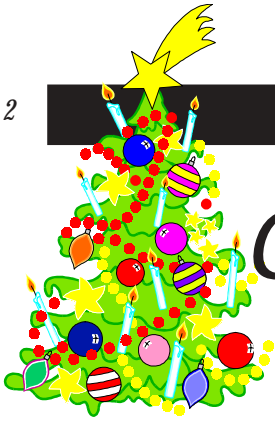
DECEMBER 2001

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

God Jul och Gott Nytt År!

S M Eriksson

Omslagsbilden är en oljemålning av S M (Sven Magnus) Eriksson (1904–1971), lokalredaktör på Nerikes Allehanda i Frövi och redaktör för Blå Bandet, Blåbandsrörelsens tidning. Under en följd av år var han ordförande i Örebro läns studiedistrikt, redigerade SLN-bladet (Sveriges lärares nykterhetsförbund), gav ut årsböcker och redigerade jultidningen Norrsken, där han också medverkade som konstnär, fotograf och skribent. Han var under 26 år ordförande i Ullersåters blåbandsförening, sekreterare och kassör i Örebro läns blåbandsdistrikt m m.

S M Eriksson kom ursprungligen från Asker, där han var aktiv inom Askers och Bo blåbandskrets, men flyttade till Frövi i mitten av 40-talet och blev tämligen omgående ordförande i Frövi ABF-avdelning.

Omslagsbilden är skänkt av Ingrid Sjölin i Bandhagen.

tillönskas Aktstyckets läsare, medlemmar, kontakter och gynnare. Vi tillönskar er en vintrig och skön helg med tid för en tur på laggarna.

Ni håller det fjärde numret av årets Aktstycke i er hand och vi har försökt fylla det med läsvärda artiklar och information från ArkivCentrum. I artikeln *August Fahlgrens kärlek och död* använder *Yvonne Bergman* arkivmaterial från Laxå Bruks arkiv för att skildra en passionshistoria med dödlig utgång. Det är brev från bruksförvaltare Muhrs kvarlätenskap som är utgångspunkt för artikeln. Materialet utnyttjades till en utställning under Arkivens Dag på ArkivCentrum.

Fackföreningsmannen Gustav Hjelm personarkiv är utgångspunkten för en artikel av undertecknad om den på 40- och 50-talen populära författaren och reseskildraren Sverre Holmsen, som växte upp i Nora.

Riksorganisationen Vita Bandet har deponerat sitt arkiv på ArkivCentrum och det omfattande ordningsarbetet har slutförts under året. Organisationen presenteras av *Per Roth* som också ordnat och förtecknat organisationens handlingar. Det är vår förhoppning att arkivet ska komma till flitig användning inte minst inom feministisk forskning.

Ett klassiskt Örebroföretag var Johnson & Hill. Dess arkiv inkom under hösten som gåva.

Carl Magnus Lindgren presenterar företaget och dess arkiv. Företaget var »hovleverantör« av förpackningsbilder till bland andra Wasa Spisbrödsfabriker. Ett kex-knäckeomslag med själveste Gustav Wasa avrundar årets sista nummer av Aktstycket.

I pressläggningsögonblicket förbereds en utgivningsfest för ArkivCentrums nya bok *Min barndoms hav var Hjälmar* i Örebro Rederi AB:s hamnkontor med dragspel och sjömansbiff. Vi tror att den kommer att bli till stor glädje för många läsare.

Göran Henrikson

ArkivCentrum Örebro Län

Folkrörelsernas Arkiv i Örebro Län
och Örebro Läns Företagsarkiv
isamarbete

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20

E-post:
arkivcentrum@arkivcentrum.t.se
Internet: www.arkivcentrum.t.se

Öppet måndag, onsdag–fredag
kl 08.30–17.00
och tisdagar kl 08.30–20.00

www.arkivcentrum.t.se

Laxå bruks herrgård, uppförd 1780. Den revs 1915.

August Fahlgrens kärlek och död

Hösten 1827 kom den då 18-årige Jacob August Fahlgren till Laxå bruk för att bli elev hos bruksförvaltaren C A Muhr.

Han skulle gå i en femårig lära för att så småningom kunna få en tjänst som bruksbokhållare eller bruksförvaltare. Muhr var mycket noggrann vid antagandet av nya elever, men August hade blivit rekommenderad av Muhrs förre elev C F Giöbel. Giöbel skrev att »denne unge Fahlgren som medför detta har varit hos mig sedan hösten 1825 och är den mäst wälartade yngling jag kan hos dig recommendera«.

C F Giöbels och Regina Nysteds brev till bruksförvaltaren C A Muhr.

August kom ursprungligen från Stockholm och var son till »acteuern vid Kongl Spektaklerne» Jacob Fahlgren. Han fick liksom de övriga eleverna och skrivarna bo tillsammans med Muhr i Åtorp och där bodde även Muhrs två döttrar och husföreståndarinnan mamsell Regina Nystedt.

August vann genom sitt »anständiga uppförande och goda hjerta» allas förtroende. Han hade ett livligt temperament och ett »ovanligt muntert sinne«, han var musikalisk samt ansågs ha »goda naturgåfvor«. August var ett »lyckligt naturens Barn« men led av »en hög grad af mjält-sjuka eller melancolie« som drabbade honom emellanåt. Allt detta enligt bruksförvaltare Muhr.

I historien om August Fahlgren ingår också mamsell Regina Nystedt. Hon hade hösten 1826 kommit till Åtorp för att ta hand om Muhrs två döttrar, 8-åriga

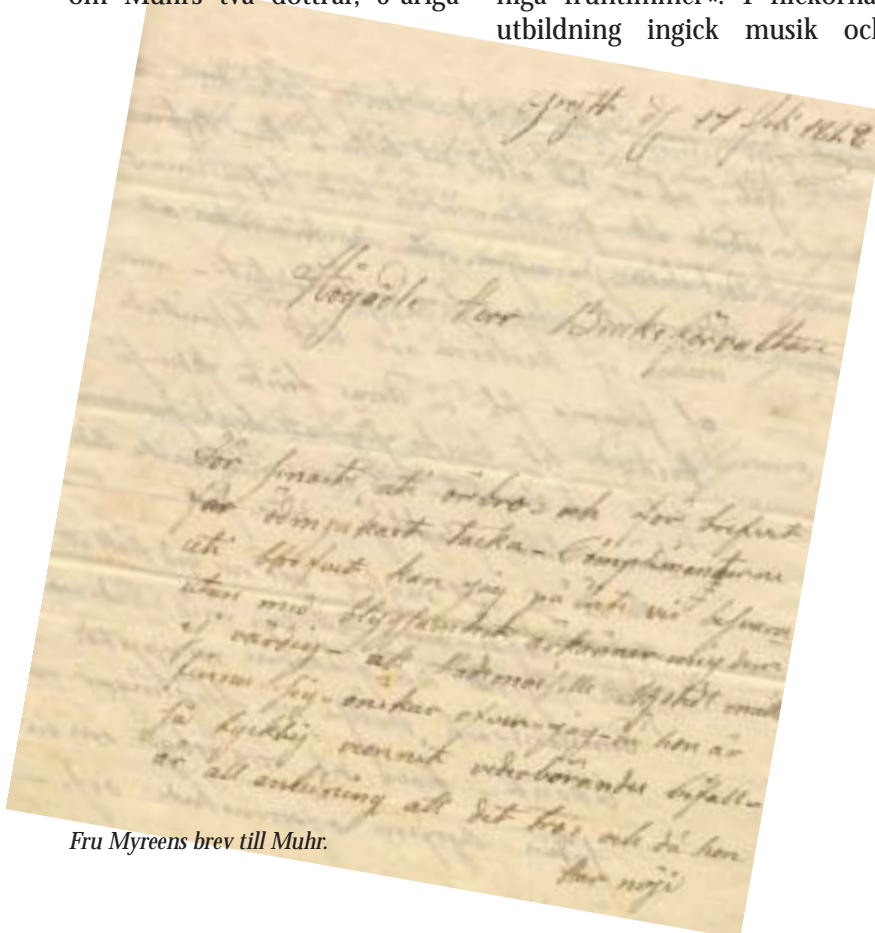
Sidonie och 6-åriga Jaqueline. Hon skulle »bilda dem till tarfliga, men dock städade och kunniga fruntimmer«. I flickornas utbildning ingick musik och

dans, lite räkning och historia, men framförallt att kunna läsa och skriva franska.

August var alltså 18 år när han kom till Laxå bruk och Regina var då 32 år. Detta hindrade inte August från att bli djupt förälskad i henne. Om det var besvarat vet vi inte, men i ett brev från en fru Myreen visar att Muhr är oroad över Reginas uppförande. Fru Myreen skriver att »Mademoiselle Nystedt måtte finna sig – önskar efven jag – då hon är så lycklig vunnit vederbörandes bifall« och att hon inte ska söka nöje »utomgås«.

Men Regina avvisar August och det gör honom så olycklig att han orkar inte leva längre för han vill inte vara »en kastboll mer för ödet«.

I närheten av Åtorp, vid ån, finns en liten skogspark som August kallar för Augustilund. Där möter Kjerstin Pärsson August på förmiddagen den 30

Fru Myreens brev till Muhr.

Bodarne kyrka före dess flyttning till Laxå.

juni 1828. Han är då mycket olycklig och förvirrad och ber henne gå med ett brev till hans vän Didriksson. När Didriksson läst brevet springer han ned till Augustilund, men då är August redan död. Han har skjutit sig genom högra tinningen.

Eftersom han begär självmord får han inte begravas på kyrko-

gården. Först efter att tingsrätten har yttrat sig begravs han. Det är drygt två månader senare och jordfästningen sker i tysthet efter solnedgången i en grav utanför Bodarne kyrkogårdsmur norr om kyrkan.

Hans avskedsbrev finns endast kvar i avskrift och det är ställt till Carl Gustaf Rystedt. Avskriften är gjord av Carl Sahlin i början av 1900-talet.

Yvonne Bergman

Broder Rystedt.

Detta vare sidste gängen den olyckliga August kaller dig så. O, om du kändt mine kval, de rydige Marier, som uden forberende søgte frelse mig, skulle du sikkert stille mine sinde.- Ja, Broder. Du är det slet - Jeg är lagen instøbt her for Guds - Na, Tinglaest er utvundet, hvorfor de rørdte klagevæser.- Na, jeg skilte nøjd hilsfrån.- Førløst mine Rindler - de talte hør mig alit for liden Røkket, - men vandre ej dørpæ, du, som af Rørynen fætt en lystigere lott.

Tyst, tyst. Alts Hansell Rystedt. Orde ej kendte sinde, -tyst. Men grøter jeg - og det jør jeg Rven. - men hvad hjælper det - bed kunne - hævde kunne vil Gud ej overlæte mig et en ordit sorg. Jeg er ej vordig mine tårer - nek, jeg tror - jeg er fræn mine sinde. - lät en afryta.- Hør, du min medlige vän. - mine sidste Ønskninger appryll den og jeg hviler nøjd.

1) Tyge aldrig det minste af hvad jeg i lifetiden anførte dig -
 2) Ifall brev kommer adresseret till mig, så skud det i dørret till baka.

1) Udgør mine Ønsninger med alle så godt du kan.
 2) Det skal hørve Øfverværende med mine olyckliga Føreløst og ej på skudt etit tillægningsgive min om du att det skudt af øvrdigt be-
 sagnende af skjutingsveir.- Denes adresse er Sørstølje, och Sørstø-
 (Sørstø)

3) Jeg sin Gultare till kunnende af mig. Guds Begertale de skrifter, som du ej Guder, och gif Hansell Rystedt alle de bøger, som den
 betinger tage up mitt Billedtek.

4) Føreløst alit noget uden min vøide, hvilken jeg Rven tørde på skud-
 sa dig, min gode vän, och vøide under fræn min Far.

5) Gif Flakoma någøsting, som kan passe, mine Jungfrue och alle
 mine koreter och

6) Fyrte mine bøger, som jeg i skjilve døden så innerligt Ølsker.-
 Fyrte den och Øfverrige kenne, att jeg førtjendit att høstes Gød.-
 Siles Øjbol - Alle venner både vid Høst og Jøil - samt
 alit. Bedt med Hansell Rystedt nogen gøng det rød, der jeg for siste
 Ønsker tillsluttede mitt Øgn.-
 I mine Brevet, som du sendit, till Hansell Rystedt egenhøndigt
 och afryta denne gode Flakos kenne en och annen gøng fællde tårer.-
 om alit dette beder din snart hør vid Laxå

Den sidste vän
 J.A. Puhgren.

Augustilund den sidste Juni 1828.
 Hans og Hansell och Hørdiste med mine Hølsninger.*

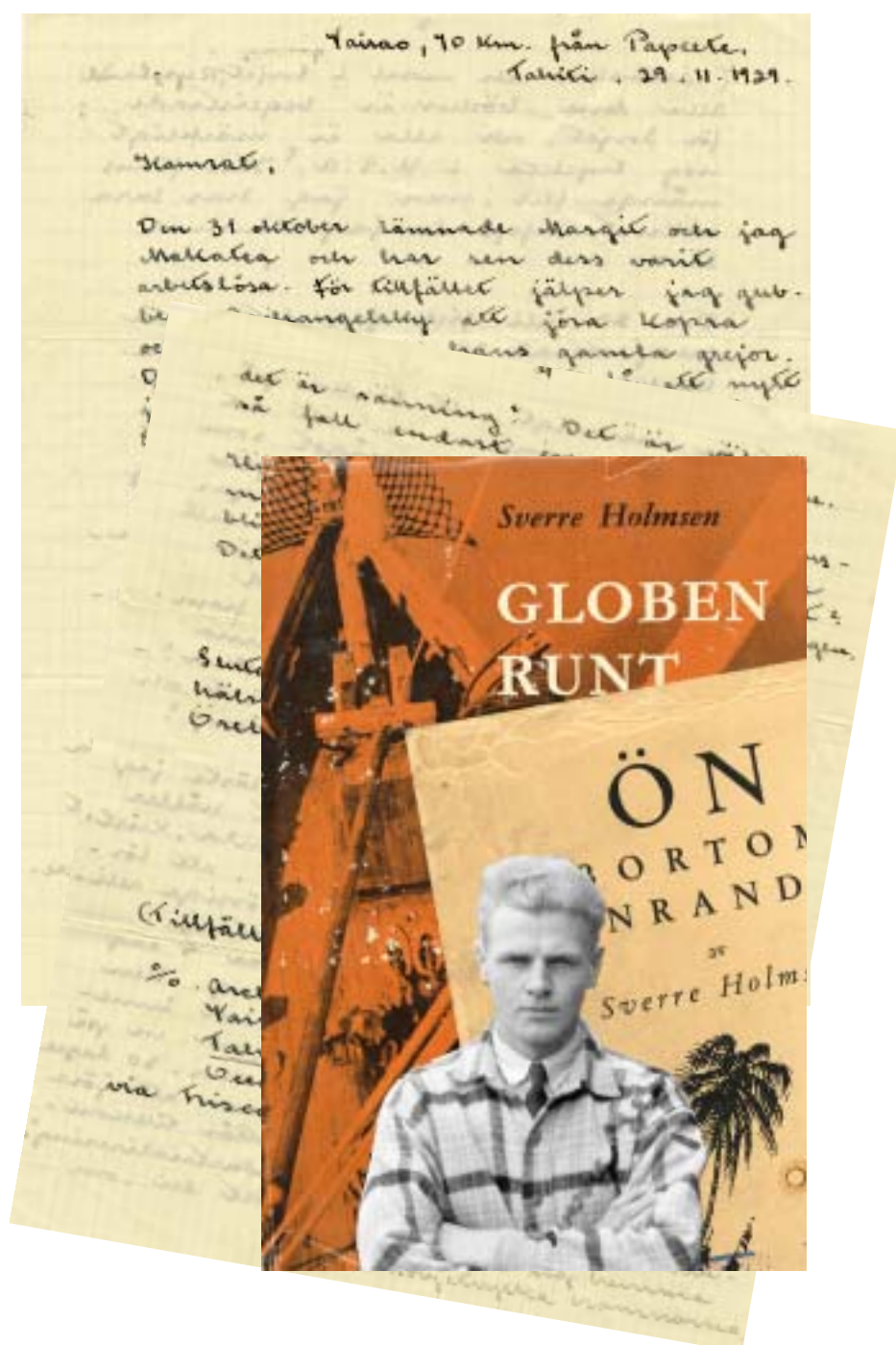
Noragrabben som blev Söderhavsbo

Vid årsskiftet 1929–30 får skoarbetaren och ungtkommunisten Gustav Hjelms i Örebro ett brev från sin partikamrat Sverre Holmsen. Avsändarens adress är exotisk. Sverre och hans fästmö Margit, som också signerat brevet, har adressen: c/o Archangelsky, Vairao, Tahiti, Oceano via Frisco

Sverre, som slutar sitt tresidiga brev med »de kamratligaste hälsningar till dig och alla Örebrobolsjevikerna« är en entusiastisk kommunist fylld av förhoppningar om den nya arbetarstaten Sovjetunionen. Han berättar att han »de senaste tre veckorna vid en fotogenlampa och en blank Tahitilagun« bland annat »plöjt igenom How the Soviets work (= Hur sovjeterna arbetar) och Marriage and morals in the Soviet Russia (= Äktenskap och moral i Sovjetryssland)«.

Sverre behärskar engelska. Det gör inte kamraten Gustav, så Sverre har översatt de engelska titlarna för Gustav och hans kamrater. Tvärs över jordklotet brevväxlar de unga revolutionärerna om hur det går med spridningen i länet av ungtkommunisternas Stormklockan, studiecirkelverksamheten och Arbetarnas idrottsförening i Örebro. I kuvertet med brevet har Gustav lagt ett foto han fått av Sverre. En proletär hjälte riktar en fast blick mot framtiden.

Sverre Holmsen var inte vilken ungtkommunist som helst. Han föddes 1906 i Transvaal i Sydafrika, där pappan var gruvingenjör. Denne blev senare

överingenjör och fabriksföreståndare för Nitroglycerin AB i Gyttorp. Sverre »svek« sin klass, blev sjöman och proletär. Han var äventyrslysten och lyckades få med sig Margit Holm, dotter till apotekaren i Nora, på sin färd till Söderhavet. De ungdomskommunistiska kamraterna på sågbladsfabriken i Nora gjorde en hajkrok och gav det unga paret den i avskedsgåva.

När brevet skrivs den sista november 1929 är Sverre och Margit arbetslösa. »För tillfället hjälper jag gubben Archangelsky att jöra kopra« berättar han med radikal nystavning. Men det går ingen nöd på dem. »Vi lever mest på bananer, alligatorpäron, papaja, fisk och skaldjur.«

Men livet på en Söderhavso är inte bara en dans på rosor. Det framgår av Sverre Holmsens bok *Ön bortom synranden* som kom ut 1939. Där finns den ogenomträngliga växtligheten, ormarna och insekterna. Margit återvände till Sverige efter ett barns död, men Sverre stannade i Söderhavet under flera år och skrev en rad böcker om »öarna bortom synranden« med titlar som *Sjungande korall* och *Polynesisk passad*. Böckerna kom i stora upplagor på Folket i Bild och Bonniers Folkbibliotek. Den gamle kommunisten öppnade nya horisonter för folkhemmets svenskar som just vaknat från krigsårens avspärningar.

Kamraten Gustav Hjelm, som stannade i Örebro, blev facklig ledare och stadens mest kände kommunist.

Sverre Holmsen dog i Lund 1992.

Göran Henrikson

HINDERSMÄSSOFÖREDRAG

Bocka för den 23 januari i almanackan. Då kommer historikern och författaren *Dick Harrison* på nytt till ArkivCentrum för att presentera nya intressanta forskningsresultat. Han kommer att föreläsa under den spännande titeln:

DE GALNA NUNNORNA I POITIERS

OM KVINNOMAKT OCH GANGSTERVÄLDE
I 500-TALETS GALLIEN

Full fart

har det varit under hösten. Material fortsätter att flöda in till ArkivCentrum i en strid ström och i forskarsalen är flitiga studenter i gång med att skriva sina uppsatser. Våra magasin håller på att fyllas i rask takt och vi kommer inom en snar framtid att behöva en depå för ytterligare leveranser. Tips om säkra lokaler mottages gärna. De behöver inte ligga i Örebro.

Hösten har också inneburit

förberedelser för Arkivens dag och för bokmässan på Örebro slott. Arkivens dag lockade i år inte så många besökare som tidigare, men det hundratal personer som kom fick ta del av ett mycket intressant program med utställningar, visningar, bokförsäljning, Frälsningsarmén med gryta och Lapp-Lisa, tipspromenad och som kronan på verket en performance med Marieanne Alsne och två musiker om kvinnlig och manlig passion. Bilder från Arkivens dag på vår hemsida.

Prorektor Marieanne Alsne från universitetet i Örebro reciterade på Arkivens dag en egen text om kvinnlig och manlig passion.

Matlagningskurs hos Vita Bandet i Karlstad 1923.

Vita Bandet 100 år

Den 28 oktober 1901 träffades några kvinnor hemma hos Emilie Rathou i hennes bostad i Stockholm och bildade Riksföreningen Vita Bandet. Detta material har Vita Bandets styrelse beslutat att deponera hos ArkivCentrum i Örebro eftersom man har flyttat sitt kansli till Närke. Materialet består av 13 hyllmeter handlingar och ger en bra inblick i Vita Bandets riksomfattande verksamhet.

Vita Bandet är en nykterhetsförening för kvinnor med kristen grund och startade 1873 i USA där kvinnor i Ohio började att protestera mot det rådande krögarväldet. Man besökte krogarna och vädjade till krögarna att de skulle sluta med sprithantering. Rörelsen spred sig över USA och efter hand insåg man nödvändigheten av en fast organisation. I november 1874 bildades därför i Cleve-

land Ohio den amerikanska Vita Bands organisationen. Organisationen förgrundsfigur var professorn i estetik Frances Willard. Vid årsmötet 1877 beslöts att medlemmarna skulle bära en vit bandrosett som föreningsmärke och att föreningen skulle kallas Vita Bandet. 1883 blev Vita Bandet en internationell organisation (Världens Kvinnors Kristliga Nykterhetsförbund). Dess motto blev »För

Gud, för hem och alla land».

I Sverige bildades den första Vita Bandsföreningen 1897. Det var Norra föreningen i Stockholm. Åren därefter tillkom några små föreningar ute i landet. Den 28 oktober 1901 samlades man hemma hos Emilie Rathou i Stockholm och konstituerade Vita Bandets centralstyrelse i Sverige. Centralstyrelsens första uppgift blev att sprida kännedom om Vita Bandets verksamhet och att intressera landets kvinnor för dess idéer. Under de närmaste åren reste centralstyrelsens medlemmar runt i Sverige, värvade nya medlemmar och bildade nya föreningar. Antalet föreningar i Sverige ökade fort de närmaste decennierna och nådde sin höjdpunkt 1958 då det fanns 251 lokal-föreningar med sammanlagt 10 010 medlemmar. Efter 1958 har antalet föreningar och medlemmar sjunkit stadigt och är nu 2001 strax under 2 000.

Vita Bandet drev olika typer av hem i landet. Under en lång följd av år bedrev man spädbarnshem, barnhem, hem för ogifta mödrar, vilohem för kvinnor och sommarkolonier. Man hade även upptagningshem för kvinnor som hamnat i problem av olika slag, bla startade man 1913 och drev Sveriges första alkoholsthem för kvinnor Håkanstorp utanför Vingåker i Södermanland. De anordnade även kurser i till exempel mödravård och i hur man sköter ett hem. Det förekom även kursverksamhet i till exempel språk, matlagning, sömnad, spädbarns- och sjukvård.

Vita Bandet höll många föredragsaftnar och offentliga möten och spred skrifter för att sprida sitt budskap. Man hade en sär-

Vita Bandets hem för skogshuggare i Ljusdal.

skild avdelning för sedlig fostran där föredrag hölls om etik och samlevnadsfrågor. Den etiska fostran inriktade sig på moralfrågor, sanering av det förströelseutbud som fanns, till exempel böcker, tidskrifter, biografier, och den fritidssysselsättning som ungdomen ägnade sig åt.

Emilie Rathou

I Sverige var Vita Bandets mest kända förgrundsfigur Emilie Rathou. Hon föddes 1862 i Karlskrona och var dotter till en affärsman. Hon utbildade sig till lärarinna och undervisade några år på en folkskola. Hon läste även språkkurser, universitetskurser och gjorde utlandsresor för att vidga sin bildning. 1884 gick hon med i Godtemplarorden (IOGT) och började att resa runt i landet som resetalare. Emilie Rathou reagerade tidigt mot orättvisorna i samhället och hon krävde bland annat att kvinnorna skulle få medborgarrätt. Det var självklart för henne att full rösträtt

skulle ges till både kvinnor och män. Hon var även den första kvinnan som fick tala på socialdemokraternas första maj 1891.

Vid sekelskiftet 1900 började hon alltmer att ägna sig åt Vita Bandet, vilket hon fortsatte med till sin död 1948.

Per Roth

Emilie Rathou.

TELEFON- & TELEGRAMADRESS: JOHNSONHILL
POSTBOKS 9107

ÄNDELNINGSKONTOR I STOCKHOLM
REGERINGSGATAN 9

2018 88

ÖREBRO den 5/12 2001

JOHNSON HILL AB:S ARKIV NUMERA FÖRVARAT I FÖRETAGSARKIVETS MAGASIN

I oktober månad erhöles en ur historiskt perspektiv värdefull arkivgåva, nämligen *Johnson Hill AB* eller som det hette i början *Johnson & Hill*. Arkivmaterialet hade efter olika omvägar till slut hamnat i *Tenngraf AB*'s lokaler på Aspholmen i Örebro. Materialet var där packat i ett 50-tal flyttlådor. Nu står materialet uppe på arkivets hyllor och kommer så småningom att förtecknas.

Johnson Hill AB etablerades ursprungligen 1899 i Nässjö som partiäffär i påsar och omslagspapper, men flyttades i februari 1900 till Örebro. Företagets grundare var grosshandlaren direktör *Sven Johnson*, som var född i Skåne 1874. År 1895 flyttade han till Eksjö och arbetade i en affär där. *Sven Johnson* flyttade 1898 till Nässjö, och år 1900 kom han till Örebro. Här blev han medlem av Örebro evangelisk lutherska missionsförening, där han också under många år var styrelseledamot. Han förestod under lång tid missionsföreningens söndagsskoleverksamhet. Namnet *Hill* i företagets namn minner om *fabrikör J F Hill* som var kompanjon från oktober 1900 fram till nyåret 1908. Därefter var *Sven Johnson* ensamägare fram till sin död i oktober 1944. *Johnson & Hill* ombildades 1939 till ett aktiebolag, *Johnson Hill AB*. Sönerna *Erland* och *Olof Johnson* blev de nya ägarna efter fadern.

Företaget började som partiäffär för pappersvaror och påsar vid Järnvägs-gatan 10. Emellertid upptogs snart även påstillverkning, och p g a växande verksamhet inköptes en tomt belägen mellan Kloster- och Fredsgatan. Här uppfördes 1905 en större fastighet som inrymde både fabriks- och affärslokaler. År 1909 tillkom kuvertfabrikation, som snart blev betydande för företaget. Därför uppfördes 1917 en ny fabriksbyggnad, lika stor som den föregående. Byggnaderna finns kvar ännu i dag. 1918 kompletterades verksamheten med tryckerirörelse, då man förvärvade *Örebro Stentryckeri AB*, vilket hade grundats redan 1860. *Sven Johnson* startade 1921 *AB Alcometaller* i Mosås, där man tillverkade metallvaror som större och mindre propellrar till marinen. *Sven Johnson* bildade 1937 även *AB Laxå Pappersbruk* och 1939 sattes papperstillverkningen i gång där. Pappersbruket lades ned i oktober 1971.

Företaget hade vid mitten av 1950-talet blivit en mindre koncern med en lång rad andra industrier och verksamheter inom de mest skiftande områden. Företaget tillverkade påsar, kuvert, offsettryck, papeterier, metallvaror för bordsbestick och prydnadsföremål etc. Till koncernen var

bl a *AB Laxå Pappersbruk* och *AB Alcometaller* knutna. Dessutom fanns avdelningskontor i Stockholm och Malmö. Inom hela Johnson Hill-koncernen var antalet anställda 400 personer omkring år 1950.

Mot slutet av 1950-talet skedde dock en genomgripande struktur-rationalisering av företaget. Det ursprungliga företaget delades på följande sätt: *AB Laxå Pappersbruk* såldes till *Stockholms Benmjölsfabriks AB* och boktryckeriet blev ett självständigt företag. *AB Alcometaller*, övertogs av grundarens äldste son *direktör Erland Johnson*, medan yngste sonen, *direktör Olof Johnson*, övertog moderbolaget *Johnson Hill AB*.

Efter denna förändring kom *Johnson Hill AB* att bestå av kuvertfabrik, pappersgrossiströrelse och en grafisk industri. Kuvertfabriken invigdes 1960 i Aspholmen vid Radiatorvägen 3, och den grafiska industrin inhystes 1961 i en ny anläggning i Bettorp vid Bettorpsvägen 8. Pappersgrossiströrelsen kom så småningom att drivas i dotterbolaget *Johnson Hill Pappers AB:s* regi. År 1965 hade *Johnson Hill AB* drygt 200 anställda, varav ca 120

Produktion i *Johnson Hill AB:s* lokaler vid Klostergatan-Fredsgatan i slutet av 1940-talet.

B-Föreningsbrev

Avsändare:
ArkivCentrum Örebro län
Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO

i den grafiska industrin.

Johnson Hill AB med offsettryckeriet och kartongfabriken såldes 1968 till nya ägare. Johnson Hill AB (i Bettorp) flyttade 1984 till Kumla och blev granne med *Rinaldo & Johansson AB* där. Däremot avskiljdes kuvertfabriken i Aspholmen och den kom att drivas vidare av direktör Sven Johnson genom det nybildade företaget *Johnson Hill Kuvert AB*. Efter 1975 fick även det nya ägare. År 1990 var antalet anställda 35. Tillverkningen flyttade 1991 till Lindesberg, där man blev granne med *Oriel Tryck AB* som då ingick i samma koncern (*Ljungföretagen Tryckeri AB*).

Arkivmaterialet består främst av räkenskaper, såsom bokslut, huvudböcker, avräkningsböcker och journaler, alltifrån år 1900 fram till 1980-talet. Det finns även handlingar rörande personalen, bl a finns ett intressant material från 1930-1950-talen bestående av detaljerade ordningsregler för personalen. Fotografier från 1940-1950-talen på personalen under arbete finns också i arkivet. Det finns en del trycksaker, såsom brevhuvuden från olika Örebroföretag under 1930- och 40-talen. Det är glädjande för ArkivCentrum Örebro län att ha fått förmånen att förvara detta fina arkiv, som belyser ett stort företags framväxt i Örebro stad.

Carl Magnus Lindgren

Ett exempel på förpackningstryck från Johnson Hill AB: ett knäckebrödsomslag till AB Wasa Spisbrödsfabrik.